

Toisen sukupolven älypiirturit tulevat - mitä muutokset tarkoittavat kuljetusyrietyksille?

Ajopiirturin käytön poikkeuksia ja ajopiirturikortteja koskevat muutokset ovat tämän jutun kirjoitushetkellä lausunnoilla. Traficomien johtava asiantuntija Mikko Västilä avasi Kuljetusyrittäjälle, mikä on muuttumassa käytännön tasolla.

Mikko Västilä, mikä ei muutu piirturivaatimuksissa?

-Kotimaan liikenteessä vanhan kuljetuskaluston ajopiirtureita ei tarvitse alkaa päivittää uusimpien vaatimuksen mukaisiksi, jos ei ole aikeissa ylittää rajaa.

Mikä muuttuu ulkomaan liikenteessä?

Ulkomaan liikennöinti vanhemmilla piirtureilla päättyy vaiheittain siten, että vuoden 2025 lopussa kaikki EU-alueella ulkomaan liikenteessä olevat kuorma- ja linja-autot on varustettu uusilla, toisen sukupolven älypiirtureilla. Uusi piirturi rekisteröi rajanylityssijainnin, lastaus- ja purkusijainnin, sekä työvuoron aloitus- ja lopetussijainnin automaattisesti. Kuljettajan on vahvistettava laitteen ehdottama työvuoron aloitus- sekä lopetussijainti. Lastaus- ja purkutilanteissa kuljettajan on hyväksyttävä laitteelle, onko hän lastaamassa vai purkamassa. Myös yhdistetyn purun ja lastauksen tekeminen on mahdollista piirturin toiminnallisuuksissa.

-Jo sitä ennen, helmikuussa 2022, on kaikissa digipiirtureissa alettava tekemään rajanylitysselvityksiä, mikä tarkoittaa, että ylitettyään rajan on pysähdyttävä ja tehtävä manuaalinen työpäivän aloitus ja syötettävä maakoodi. Analogisissa piirtureissa rajanylitystieto on pitänyt merkitä piirturilevyyn 20.8.2020 alkaen.

Tuovatko muuttuvat piirturivaatimukset jälkiasennuspakon nykyiseen kalustoon?

Millaisella aikataululla?

-Kyllä. Vanhat piirturit on käytännössä vaihdettava toisen sukupolven älypiirturiin. Vaatimuksen etenevät vaiheittain. Arviolta 2024 loppuun mennessä on vaihdettava analogiset eli kiekopiirturit sekä ensimmäisen sukupolven digipiirturit. Ne tulivat vaatimuksena uusiin ensirekisteröitäviin ajoneuvoihin 1.5.2006 alkaen kolmena eri versiona vuosiin 2010-2011 asti. Viimeiseksi, vuonna 2025, on vaihdettava ensimmäisen sukupolven älypiirturit, jotka tulivat vaatimuksena uusiin ajoneuvoihin 15.6.2019. Tarkka aikataulu vaihtamiselle riippuu EU:n alempiasteisten säädösten syntyminen ajankohdasta.

Kuinka vaikea ja kallis prosessi jälkiasennus on yrityksille?

-Ensimmäisen sukupolven digipiirtureissa ja sitä vanhemmissa piirtureissa joudutaan vaihtamaan koko piirturi. Kustannustasolla puhuttaneen yleisesti nelinumeroisesta summasta per ajoneuvo. Jatkossa älykkään ajopiirturin kakkosversiosta eteenpäin tulevaisuuteen päivityksen ovatkin jo pelkkiä softapäivityksiä eikä rautaan kajota.

Miten ja milloin toisen sukupolven älypiirturit näkyvät kotimaan liikenteessä?

-Vuoden 2023 elokuusta lähtien uudet ensirekisteröitävät kuorma- ja linja-autot on varustettava uudella älypiirturilla. Sen jälkeen ei uusissa ajoneuvoissa muuta tekniikkaa sallita.

Koskeeko piirturivaatimus pakettiautoja?

-Kansainvälisessä liikenteessä kyllä. Liikennelupavaatimus tulee 2500 - 3500 kg kokonaismassan tavaraliikenteen ajoneuvoille kansainvälisessä liikenteessä keväällä 2022. Niille tulee toisen sukupolven älypiirturivaatimus arviolta heinäkuusta 2026 alkaen.

Yksi tavoite II sukupolven älypiirtureissa on parantaa tietoturvaa ja vaikeuttaa piirturimanipulointeja. Miten se tapahtuu?

Piirturit on varustettu täysin erilaisella tietosuojaj- ja tietoturvallisuusvaatimuksella kuin aiemmat. Ajoneuvon kulkemaa matkaa seuraa kolme toisestaan riippumatonta liiketunnistinta, joiden manipulointi on äärimmäisen vaikeaa. Laite vertaa keskenään liiketunnistinten tietoja. Jos niissä on ristiriitaa syystä taikka toisesta, laite ilmoittaa tämän etävalvonnassa asiaa valvovalle viranomaiselle. Sijaintitiedon tallennus tapahtuu entistä tiheämmin. Signaali perustuu Galileo - satelliittinavigaatiojärjestelmään, jonka huijaaminen on äärimmäisen vaikeaa, koska GNSS- signaali autentikoidaan. Myös antureiden sijainti kuorma- autossa voi vaihdella, mikä vaikeuttaa laitteeseen kiinni pääsyä.

Mitä uutta laite tuo valvontaan?

-Paitsi että se on lähes mahdoton manipuloida, se mahdollistaa ajo- ja lepoaikojen luotettavan etävalvonnan. Etävalvontaa tekevä viranomainen pystyy lukemaan tietyt tietoerät piirturista, jolloin moitteetonta kuljetusta ei tarvitse pysäyttää tarkastusta varten. Näin tuetaan toimijoita, joiden asiat ovat kunnossa. Matka jatkuu keskeytyksettä!

Mitä muuta lisäautomaatiota laite tuo?

-Piirturissa on pakotettu ITS- moduuli, mikä tarkoittaa, että sillä on kyky lähettää tietoa suoraan kuljetusyrityksen omiin ajonhallintajärjestelmiin (fleet management system), ja esimerkiksi työ- ja ajoaikaan liittyvä tieto voi mennä automaattisesti suoraan palkanlaskentaan, jos kuljetusyritys näin päättää. Kuljettajan on tätä varten hyväksyttävä piirturikortin kautta tuleva henkilötietojen siirto ajonhallintajärjestelmään GDPR: n näkökulmasta. Kuljettajan työajan seurantajakso muuttuu 28 päivästä 56 päivään 31.12.2024 alkaen.